

Skötselplan för Trollskogens naturreservat

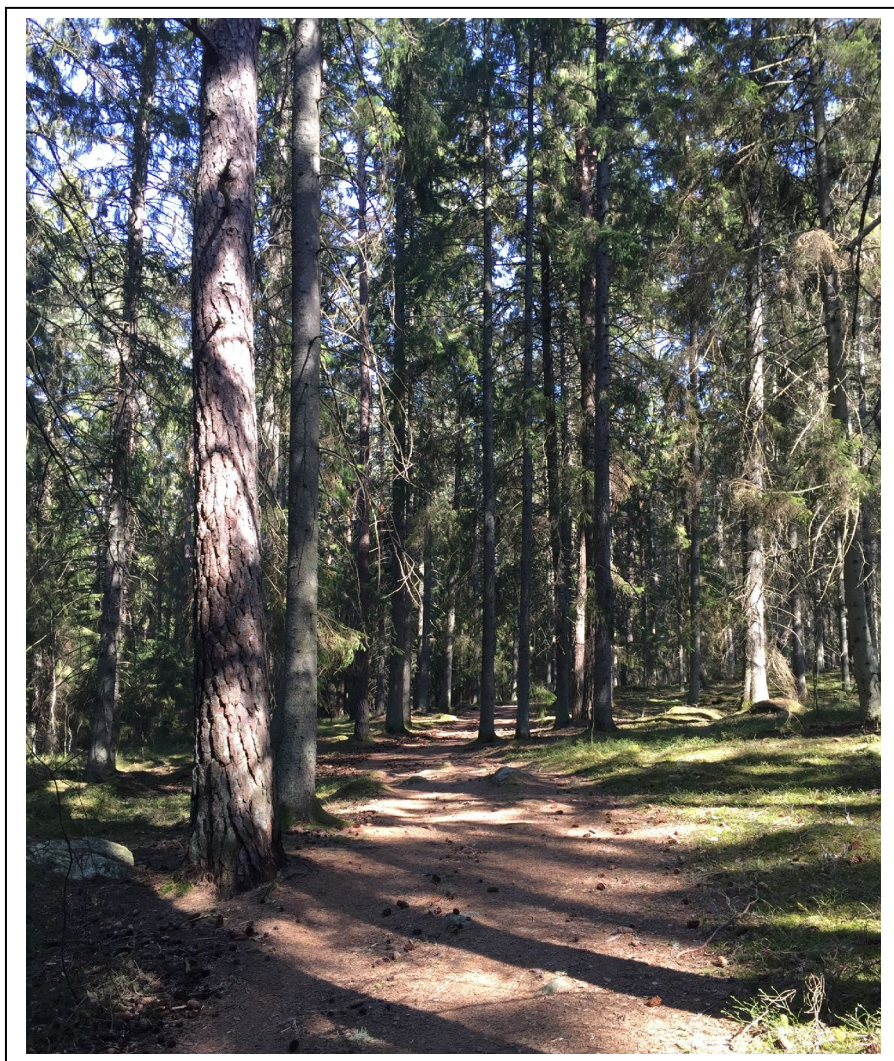

Foto: Elin Hultman

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Översikt

Trollskogens naturreservat ligger nordväst om Stigtoma och är ett ca 38 ha stort område dominerat av barrnatturskog. Området har länge varit undantaget från virkesproduktion och skogen hyser strukturer som uppkommit genom intern dynamik. Här finns gamla träd, stående och liggande död ved, luckor och arter knutna till gammal skog med lång kontinuitet. Området är mycket lättillgängligt för besökare och flitigt använt som strövområde.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av naturtyper*:

- Skogsmark	Ca 37,4 ha, varav 37,4 ha produktiv
Tallskog	Ca 2,6 ha
Granskog	Ca 7,4 ha
Barrblandskog	Ca 16,7 ha
Barrsumpskog	Ca 1,3 ha
Lövblandad barrskog	Ca 3,2 ha
Triviallövskog	Ca 1,5 ha
Ädellövskog	Ca 0,4 ha
Triviallövskog med	
ädellövinslag	Ca 0,1 ha
Ungskog inklusive hyggen	Ca 4,1 ha
- Åker	Ca 0,1 ha
- Övrig öppen mark	Ca 0,4 ha
TOTALT	37,9 ha

Prioriterade bevarandevärden

- Naturtyper	- Barrnatturskog
- Strukturer (landskapselement)	- Gamla träd
- Växt- och djursamhällen	- Kryptogamflora
- Friluftsliv	- Tätortsnära, lättillgängligt, strövvänlig skog, naturstudier

* Arealer enligt KNAS (Kontinuerlig naturtypskartering av skyddad natur)

Naturgeografiska förhållanden

Området utgörs av en sammanhängande barrnatturskog på svagt kuperad mark, berggrunden består av gnejsiga bergarter och jordarten är i huvudsak sandig morän uppbruten av flera urbergshällar. Det finns även inslag av sand och lera och i delar med sumpskog tar organiska jordarter över. En liten bäck rinner i områdets nordöstra hörn på väg mot Hallbosjön.

Historisk och nuvarande markanvändning

Den största delen av naturreservatet har en lång kontinuitet av skog, vilket kan ses på storskifteskartan över Stigtomta socken från 1780, figur 1. Platsen för det som i dag är nyckelbiotop där naturreservatets äldsta skog finns, är tillsammans med en stor del av naturreservatets omgivande marker betecknade som ”skogen”. De norra och nordvästra delarna av naturreservatet är på storskifteskartan omgärdade av hägnader och verkar alltså ha hävdats som åkermark alternativt betesmark. Nästa kartmaterial utgörs av häradsekonomiska kartan från slutet av 1800-talet, figur 2. Där är all mark inom naturreservatet utmärkt som skog, den största delen som barrskog men lövskog finns i naturreservatets nordvästra och nordöstra hörn. Dessa lövområden sammanfaller med de hägnade ytorna från storskifteskartan. Lövskog finns idag i naturreservatets nordvästra hörn, denna har karaktär av igenväxninglövskog på tidigare öppen mark med inslag av gamla, grova lövträd.

I naturreservatet finns spår av äldre avverkning och även milkolning har förekommit i trakten. Skogen har nu varit undantagen från virkesproduktion en längre tid med undantag för två områden på totalt ca 4 ha i södra delen av naturreservatet som utgörs av uppskattningsvis 30-årig gallringsskog respektive 15-årig ungskog och frötallar. I dag är Trollskogen ett viktigt rekreationsområde för närboende, skolor och förskolor.

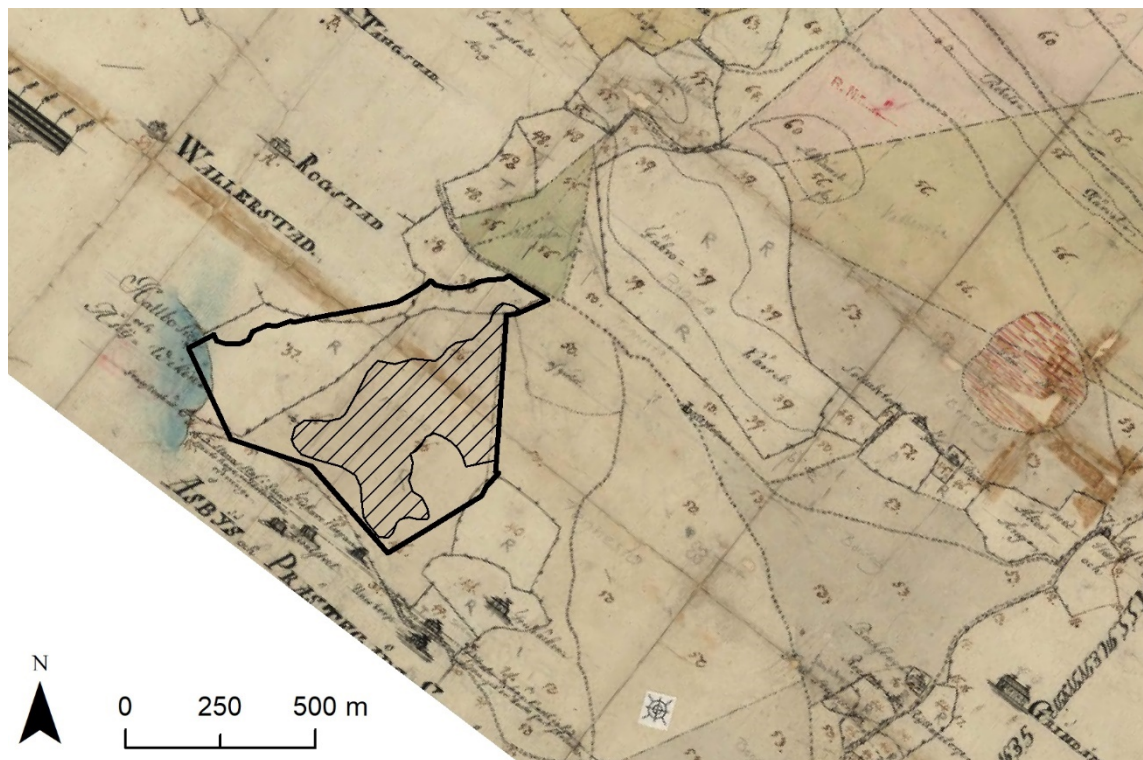
Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet är ett sammanhängande område med barrblandskog av naturskogskaraktär. De dominerande trädslagen är tall och gran och inslaget av gamla träd är stort. Markvegetationen består framförallt av ett mosstäck med inslag av blåbär- och lingonris. Att skogen utvecklats genom intern dynamik syns genom den luckighet som uppstått här och var, i luckorna växer rikligt med hänglavar på gamla granar.

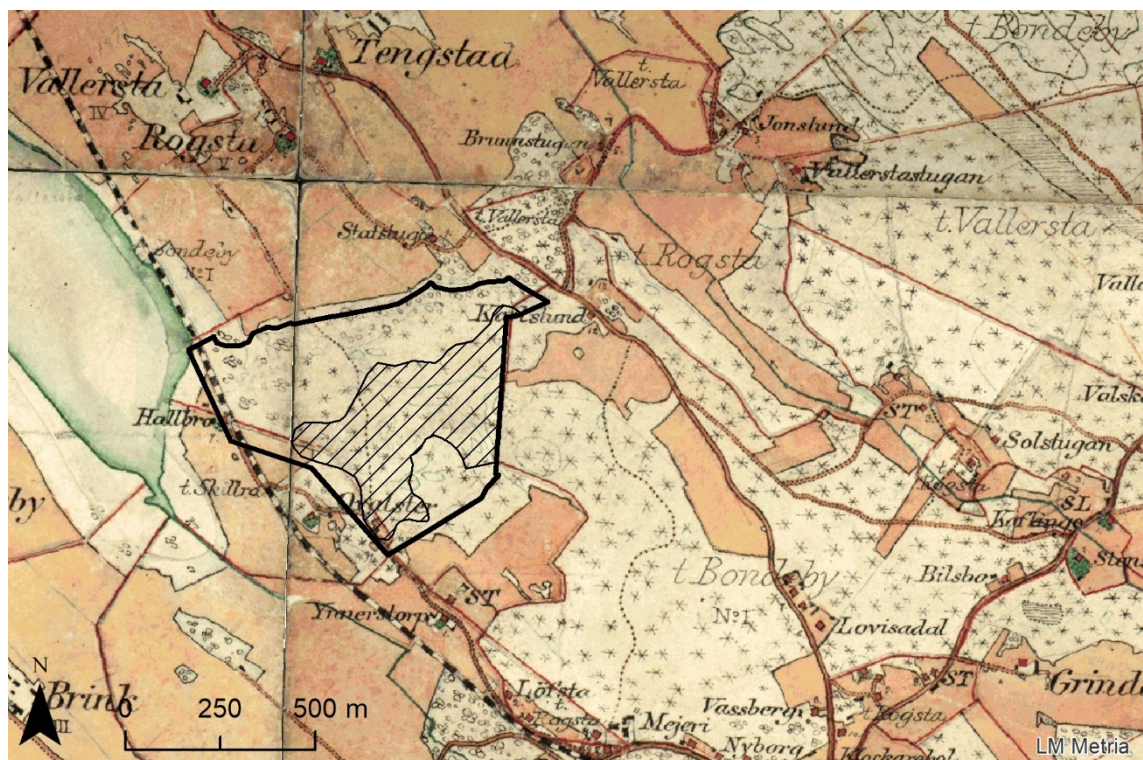
En stor del av naturreservatet, ca 15 ha utgörs av nyckelbiotop. Denna domineras av gammal senvuxen tall och gran. Trädens ålder har bestämts till 150 år i medeltal och uppemot 225 år för de riktigt gamla tallarna. I nyckelbiotopen ingår också områden av sumpskog där klibbal dominerar. Död ved förekommer sparsamt i nyckelbiotopen som torrträd och lågor och insektshål och märken efter hackspettar finns på torrträd och högstubbar. Området som helhet upplevs relativt städat från död ved eftersom vindfällan regelbundet plockats bort. Efter svärmningar av granbarkborre under 2018 och 2019 har flera granar angripits och grupper av döda granar finns spridda i naturreservatet, främst i kantzonerna. Dessa kommer i en nära framtid att bidra till en ökad mängd död ved i området.

Längs naturreservatets norra och västra gräns förekommer områden med lövskog och ädellövskog. Ett naturvärdesobjekt med gammal lövskog har registrerats av Skogsstyrelsen i det västra hörnet av naturreservatet.

Skogen är med sina viktiga strukturer i form av gamla träd, luckor i trädtaget, torrträd och lågor en värdefull livsmiljö för rödlistade arter och i området har flera rödlistade arter, signalarter och andra naturvårdsintressanta arter noterats, se Tabell 1. Bland annat hyser området en rik förekomst av vedsvampar, till exempel talticka växer tämligen allmänt på de gamla, knotiga tallarna. De rödlistade arter som noterats i området är arter knutna till gammal barrskog, vissa svampar är beroende av mykorrhiza med gammal tall eller gran. Fynd av flertalet signalarter i naturreservatet visar på att ännu fler upptäckter av ovanliga arter kan göras i området.

Figur 1 Storskifteskarta från 1780. Naturreservatet är markerat med svart heldragen linje och området för dagens nyckelbiotop är rastret.

Figur 2 Häradsekonomska karta, kartlagd 1897-1901. Naturreservatet är markerat med svart heldragen linje och området för dagens nyckelbiotop är rastret.

Tabell 1. Rödlistade arter och signalarter som registrerats i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen, samt Länsstyrelsens och Nyköpings kommuns egna inventeringar i samband med reservatsbildningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad, S = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ Signalart
Kärlväxter		
grönpyrola	<i>Pyrola chlorantha</i>	S
knärot	<i>Goodyera repens</i>	NT/S
Mossor		
blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S
krushättemossa	<i>Ulotia crispa</i>	S
långfliksmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	S
stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S
vågig sidenmossa	<i>Plagiothecium undulatum</i>	S
Fåglar		
kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	VU
Svampar		
blodsopp	<i>Sutorius luridiformis</i>	S
blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	S
dofttaggsvamp	<i>Hydnellum suaveolens</i>	NT/S
dropptaggsvamp	<i>Hydnellum ferrugineum</i>	S
granticka	<i>Phellinus chrysoloma</i>	NT/S
gul fingersvamp	<i>Ramaria flava s.lat.</i>	S
gullgröppa	<i>Pseudomerulius aureus</i>	S
orange taggsvamp	<i>Hydnellum aurantiacum</i>	NT/S
skarp dropptaggsvamp	<i>Hydnellum peckii</i>	S
tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT/S
toppvaxskivling	<i>Hygrocybe conica</i>	S
ullticka	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	NT/S
vedticka	<i>Phellinus vittivola</i>	S
zontaggsvamp	<i>Hydnellum conrescens</i>	S
Insekter		
bronshjon	<i>Callidium coriaceum</i>	S
vågbandad barkbock	<i>Semanotus undatus</i>	S

Kulturhistoriska värden

Flera fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar har satt spår efter den historiska markanvändningen i området. Dessa lämningar skyddas genom kulturmiljölagen. På västslutningen i naturreservatets västra del finns tre stensättningar och en 25 meter lång stensträng och på bergskränet i söder finns ytterligare två stensättningar. Dessa fornlämningar härrör sannolikt från den äldre järnåldern, tiden för omkring 2000 år sedan. Centralt i områdets nordöstra del finns fyra kända kolbottnar efter kolmilor och en kolarkoja.

Värden för friluftsliv

Området är mycket lättillgängligt för besökare och fyller en viktig funktion för de boende i Stigtomta. Området är beläget alldeles i utkanten av Stigtomta och används flitigt för bland

annat rekreation, lek, svampplockning, ridning och undervisning av boende i området samt skol- och förskoleklasser m.fl. Skogen är öppen och strövvänlig och i området finns en del ovanliga arter och kulturhistoriska lämningar att studera. En traktorväg och flera breda och vältrampade stigar går genom området. Förutom dessa större stigar finns även ett nätverk av mindre stigar och tack vare sina många stigar är skogen ett viktigt område för motion, träningsaktiviteter och mindre tävlingar. I närheten av reservatet ligger Natura 2000-området Skåraviken som är en grund näringsrik vik i södra delen av Hallbosjön och en populär plats för fågelskådning. Även naturreservatet och rikkärret Bärstakärret finns i närheten av Trollskogen.

PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL

Övergripande mål

Det övergripande målet för skogens skötsel är att skogen undantas från virkesproduktion och exploateringar samt att viss naturvårdande skötsel görs för att den höga andelen äldre barrskog och delarna med lövskog ska bibehållas. Värdefulla träd ska frihuggas och i lövmiljöerna ska inväxande gran tas bort. Vissa åtgärder kan behövas för att erbjuda en strövvänlig skog och stärka områdets friluftsvärden.

Naturreservatet är indelat i skötselområden som utgår från de bevarandemål och de skötselåtgärder som ska utföras för respektive område.

För karta över skötselområden och anläggningar för friluftslivet, se skötselplanekarta bilaga 2.1.

För karta över fornlämningar och kulturhistoriska lämningar, se bilaga 2.2

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Generella riktlinjer och åtgärder

Åtgärder för arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogram, fastställda av Naturvårdsverket och/ eller Havs och Vattenmyndigheten, ska utföras i enlighet med programmet då det berör området, i den utsträckning det är förenligt med skötselplanen.

Vid skötselåtgärder ska forn- och kulturlämningar särskilt beaktas. Røjning, gallring och avverkning kräver inte tillstånd enligt kulturmiljölagen, under förutsättning att den sker på ett sådant sätt att lämningarna inte skadas eller förändras. Det innebär till exempel att:

- Eventuell körning med skogsmaskin ska ske på tjälad mark eller under sådana väderförhållanden så att markskador inte uppstår.
- Enskilda lämningar får inte köras över eller belamras med ris.
- Träd skall fällas ut från lämningen för att undvika släpskador.
- Forn- och kulturlämningar ska grovrensas på kvistar och annat skogsavfall.

Alla typer av markingrepp eller upplag inom 100 meter från känd fornlämning kräver tillståndsprövning enligt 2 kap. 12 § kulturmiljölagen. Detta kan t ex gälla åtgärder för att göra naturreservatet tillgängligt genom olika anläggningar samt uppsättning av skyltar.

Skötselområde 1: Barrblandskog (ca 33 ha)*Beskrivning*

Området består av äldre barrblandskog med inslag av lövträd. Skogen har viktiga strukturer i form av stående och liggande död ved, luckor och arter knutna till gammal skog med lång kontinuitet. Ett par yngre bestånd finns i området. Vissa lövträd är inträngda av gran eller tall.

Bevarandemål

Området ska bestå av olikåldrig barrskog där död ved finns både som stående och liggande i olika nedbrytningsstadier spritt i hela området. Gamla träd av både gran och tall ska vara vanligt förekommande. Äldre lövträd ska finnas spridda i området.

Skötselåtgärder

Friställning av äldre lövträd och tallar liksom ersättningsträd. Plockhuggning och röjning av yngre bestånd genomförs vid behov. Mängden död ved av olika trädslag kan ökas. Träd mot angränsande fastigheter åtgärdas om de utgör säkerhetsrisk eller om det krävs för jordbrukets behov. I samband med sådana huggningar skapas förutsättningar för att bryn ska kunna utvecklas. Skötselåtgärder som gynnar hotade arter genomförs vid behov. Träd på forn- och kulturlämningar tas bort för att undvika att lämningarna rivs sönder, om möjligt skapas högstubbar av dessa träd.

Skötselområde 2: Lövskog (ca 4 ha)*Beskrivning*

Området består av äldre flerskiktad lövskog med framför allt björk, asp och al med inslag av gran. Buskskiktet är väl utvecklat och består framförallt av brakved. Området har tidigare varit hävdad som åkermark alternativt betesmark.

Bevarandemål

Området ska bestå av flerskiktad lövskog med inslag av äldre gran. Det ska finnas rikligt med stående och liggande död ved av olika trädslag. Gamla lövträd ska vara vanligt förekommande.

Skötselåtgärder

Borttagning av ung, inväxande gran, friställning av äldre lövträd och ersättningsträd. Mängden död ved av olika trädslag kan ökas. Skötselåtgärder som gynnar hotade arter genomförs vid behov.

Friluftsliv*Beskrivning*

Området är ett mycket värdefullt friluftsområde för boende i Stigtomta och andra besökare. Området ligger i direkt anslutning till bebyggelsen och är lättillgängligt med flera större stigar, en traktorväg och ett nätverk mindre stigar.

Bevarandemål

Gränsmarkeringen för området ska vara i gott skick. Området ska vara tillgängligt för besökare att bedriva olika typer av friluftsaktiviteter och naturpedagogiska verksamheter.

Parkering, markerade stigar och andra friluftsanläggningar ska vara i gott skick.

Skötselåtgärder

Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser. Anläggning och underhåll av parkering och entré till naturreservatet. Inventering av nätverket av stigar i området, varefter större stigar markeras och skyltas. Flera rundslingor av olika längd och med olika teman, såsom barrnaturskog, lövskog och fornlämningar kan märkas upp, liksom en anslutningsstig från parkeringsplatsen. De markerade stigarna hålls öppna och intilliggande riskträd åtgärdas. Det kan bli aktuellt med skyltning som separerar gångstigar från ridstigar. Två rastplatser anläggs, en rastplats med bänkbord och en rastplats med eldstad. Möjligheten att tillgänglighetsanpassa naturreservatet ska utredas och om möjligt ska åtgärder göras för att öka tillgängligheten i området, t ex anläggning av ytterligare en parkeringsplats som är tillgänglighetsanpassad. Om behov uppstår kan åtgärder vidtas för att minska risken för slitage på stigarna i området.

Stigar som märks ut och placering av rastplatser är ungefärligt utmärkta på skötselplanerkartan, slutgiltig ledmarkering och placering av rastplatser bestäms i samband med genomförande av åtgärderna.

Jakt

Jakten är inte reglerad i naturreservatsbeslutet.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Uppföljning av bevarandemål

Ett tredje dokument ska tas fram i samband med uppföljningen av naturreservatet. Dokumentet är en uppföljningsplan med målindikatorer för de olika bevarandemålen. Uppföljningen av bevarandemål sker i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket.

Kostnader och finansiering

Skötselåtgärder bekostas av förvaltaren. Uppföljningen bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av skyddad natur.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Plats	Frekvens
Utmärkning och underhåll av naturreservatets gräns	1	Synliggöra reservatsgräns	Snarast, sedan vid behov	Reservatets gräns	Engångsåtgärd underhåll vid behov
Uppsättning och underhåll av informationsskyltar	1	Ökad tillgänglighet	Inom 5 år	Se skötselkarta, bilaga 2.1	Engångsåtgärd underhåll vid behov

2020-03-09

511-7499-2016

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Plats	Frekvens
Anläggning och underhåll av bänkbord	1	Ökad tillgänglighet	Inom 5 år	Se skötselkarta, bilaga 2.1	Engångsåtgärd underhåll vid behov
Anläggning och underhåll av parkering	1	Ökad tillgänglighet	Inom fem år	Se skötselkarta, bilaga 2.1	Engångsåtgärd underhåll vid behov
Utredning av möjlighet till tillgänglighetsanpassning	1	Ökad tillgänglighet	Inom fem år	Naturresevatets stigar	Engångsåtgärd
Stiginventering och utmärkning av rundslingsor	1	Ökad tillgänglighet, kanalisering	Inom fem år	Hela resevatet	Engångsåtgärd
Underhåll av markerade stigar inklusive borttagning av riskträd	1	Ökad tillgänglighet	Vid behov	Se skötselkarta, bilaga 2.1	Återkommande vid behov
Åtgärdande av träd intill grannfastigheter	1	Säkerhet för angränsande fastigheter	Vid behov	Reservatets gräns	Återkommande vid behov
Åtgärdande av grenar eller träd invid åkermark	1	Tillgodose angränsande jordbruks behov	Vid behov	Reservatets gräns	Återkommande vid behov
Anläggning av anordningar för friluftslivet och naturpedagogisk verksamhet	2	Ökad tillgänglighet	Vid behov	Hela resevatet	Återkommande vid behov
Friställning av äldre lövträd och tallar liksom ersättningsträd	1	Förlänga livslängden på värdefulla träd och säkra kontinuitet av värdefulla träd	Snarast, sedan vid behov	Hela resevatet	Återkommande vid behov
Plockhuggning och röjning	2	Utveckla yngre bestånd	Vid behov	Hela resevatet	Vid behov
Borttagning av inväxande gran	1	Undvika övergång till granskog	Vid behov	Skötselområde 2	Återkommande vid behov
Tillskapande av död ved av varierande träslag	2	Ökad mängd död ved	Vid behov	Hela resevatet	Återkommande vid behov
Riktade åtgärder för hotade arter	1	Gynna hotade arter i behov av specifika åtgärder	Vid behov	Hela resevatet	Vid behov
Borttagning av träd på forn- och kulturlämningar. Om möjligt skapas högstubbar	2	Värna om och synliggöra fornlämningar	Vid behov	Hela resevatet	Återkommande vid behov
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Uppföljning	Efter åtgärd	Hela resevatet	Återkommande
Uppföljning av bevarandemål	1	Uppföljning	Vart 6/12/24:e år	Hela resevatet	Vart 6/12/24:e år

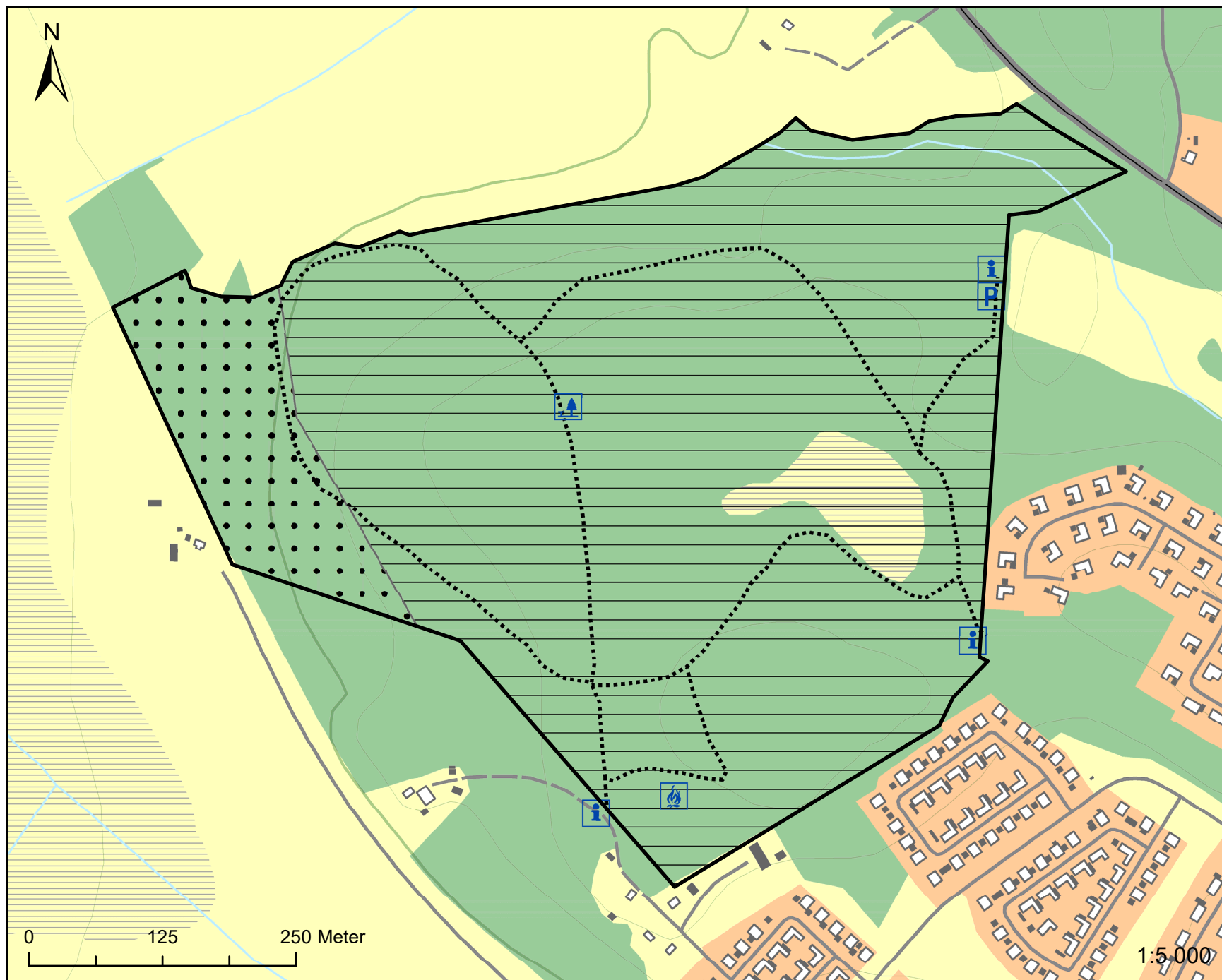
Källförteckning

Artdatabanken-SLU. 2019-10-10. Uttag ur databasen Artportalen (www.artportalen.se).
Gärdenfors, U. (ed.) 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
Lantmäteriet. *Ekonomiska kartan över Sverige*. Kartlagd år 1958.
Lantmäteriet. *Häradskarta*. Kartlagd åren 1897-1901.
Lantmäteriet. *Storskifteskarta*. Kartlagd år 1780.
Lantmäteriet. 2018. *Fastighetsutredning Trollskogens naturreservat*.
Lantmäteriet. *Generalstabskarta*. Kartlagd 1877.
Länsstyrelsen i Södermanlands län. Bevarandeplan för Skåraviken, Nyköpings kommun. Dnr: 511-166-2019.
Nordiska ministerrådet. 1977. Naturgeografisk regionindelning av Norden. NU-serien B 1977:34.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem, FMIS.
Skogsstyrelsen. 2016. Nyckelbiotopsinventering.
Skogsstyrelsen. 1993. Sumpskogsinventering.
Skogsstyrelsen. 1994. Naturvärden.
Sveriges Geologiska undersökning. 1986. Jordartskartan. Digital utgåva.
Sveriges Geologiska undersökning. 1985. Berggrundskartan. Digital utgåva.

Bilagor

2.1. Skötselplanekarta

2.2 Karta över fornlämningar och kulturhistoriska lämningar

Skötselplanekarta

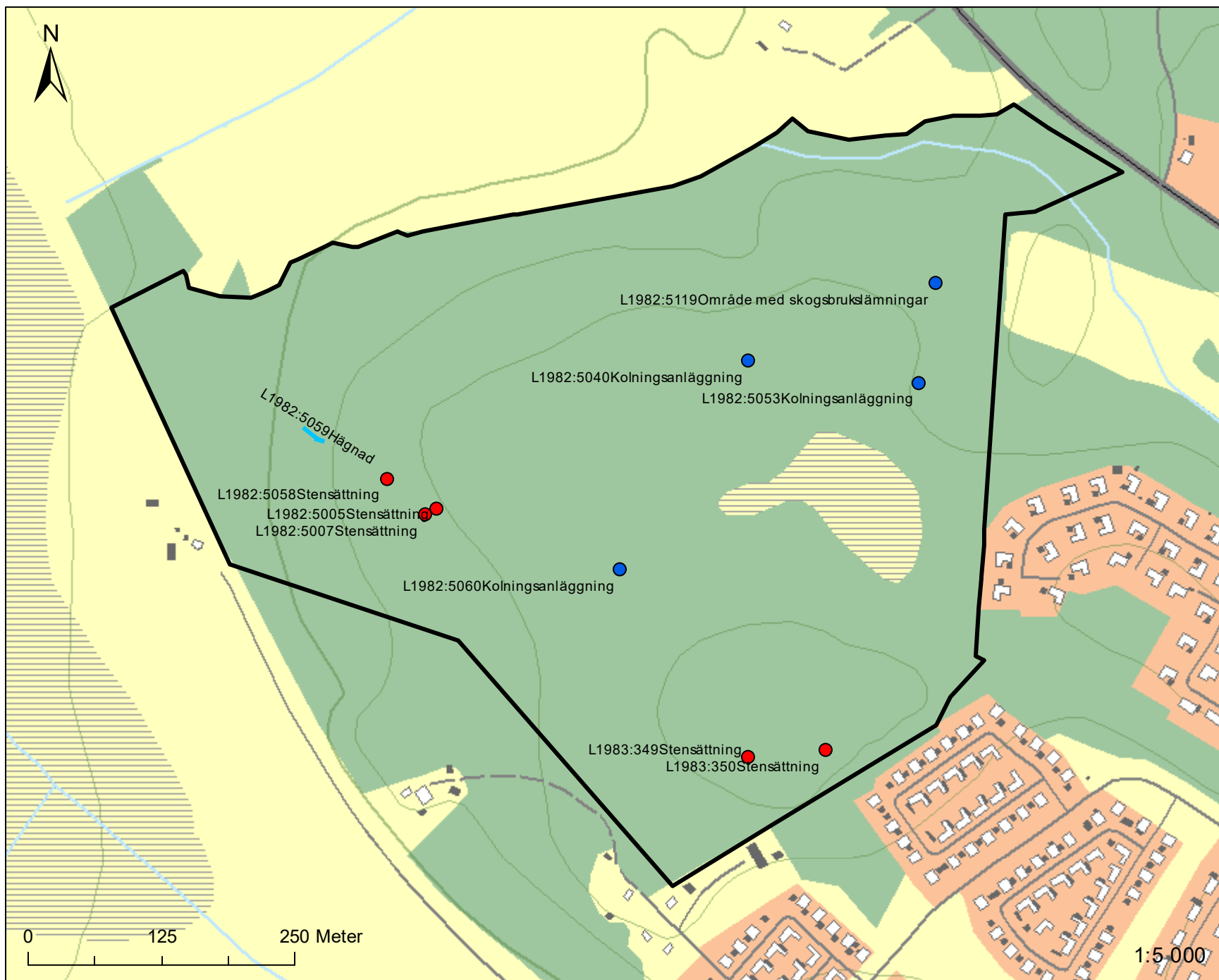
Bilaga 2.1

Länsstyrelsens beslut om
Trollskogens naturreservat.
Dnr 511-7499-2016,
2020-03-09

- Naturreservat
- 1 Barrblandskog
- 2 Lövskog
- Informationstavla
- Parkering
- Rastplats
- Rastplats med eldstad
- Stig som märks ut

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Karta över fornlämningar och kulturhistoriska lämningar

Bilaga 2.2

Länsstyrelsens beslut om Trollskogens naturreservat. Dnr 511-7499-2016, 2020-03-09

- Naturreservat
- Fornlämning
- Kulturhistorisk lämning
- Möjlig fornlämning